

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

РОЗВАДОВСЬКИЙ Володимир Іванович - кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права, навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

DOI 10.32782/EP.2023.1.3

В останнє десятиліття міграційна криза в Європі стала найбільш актуальним в європейській політиці питанням, що впливає на згортання економічних та соціальних програм унаслідок витрачання фінансів країн-членів Європейського Союзу на програми щодо надання притулку біженцям. На піку європейської кризи, Швеція прийняла рекордну кількість біженців серед інших країн-членів Європейського Союзу. Тому дослідження даного питання є актуальним у межах забезпечення миру та безпеки в умовах міграційної кризи. Внаслідок збільшення потоків мігрантів до країн Євросоюзу виникають численні труднощі в роботі з даною категорією представників національних меншин. З'являються питання щодо визначення міграційної політики, яка є різною для моноетнічних країн Євросоюзу та країнами старої Європи. У зв'язку з цим постала проблема з контролем та регулюванням міграційних процесів.

У ході дослідження встановлено наступні результати відносно того, що Україна, як країна-кандидат в члени ЄС, має наступні обов'язки у міграційній сфері:

1) консолідувати зусилля з іншими країнами-членами ЄС у галузі міграційної політики;

2) забезпечити захист прав громадян України (недопущення дискримінації, забезпечення соціального захисту тощо), які вимушено вийшли з країни на період війни, а також зосередитись на внутрішньо-економічних викликах. Це дозволить зменшити відтік громадян з України та створить фундамент для повернення наших людей в майбутньому;

3) аналіз сучасних міграційних процесів повинен включати системний моніторинг, розробку і застосування на національному, регіональному та міжнародному рівнях системи соціально-психологічних, інформаційних, адміністративних, організаційних, нормативно-правових, ринкових та суспільних механізмів з метою упорядкування процесів, обсягів, якісного складу та інтенсивності переміщення осіб з метою працевлаштування з однієї країни в іншу, а також усіх можливих наслідків, що виникають у зв'язку з цим переміщенням, їх перебуванням, інтегруванням та працевлаштуванням в іншій країні, для досягнення економічної рівноваги та соціальної справедливості на світовому ринку праці.

Ключові слова: міжнародне право, міжнародне публічне право, міжнародне гуманітарне право, міжнародне міграційне право, міграційне право ЄС, право на міграцію в ЄС, національне міграційне право, національна міграційна політика, право на міграцію, міжнародне міграційне право в умовах воєнного стану.

В останнє десятиліття міграційна криза в Європі стала найбільш актуальним в європейській політиці питанням, що впливає на згортання економічних та соціальних програм унаслідок витрачання фінансів країн-членів Європейського Союзу на програми щодо надання притулку біженцям. На піку європейської кризи, Швеція прийняла рекордну кількість біженців серед інших країн-членів Європейського Союзу.

Тому дослідження даного питання є актуальним у межах забезпечення миру та безпеки в умовах міграційної кризи. Внаслідок збільшення потоків мігрантів до країн Євросоюзу виникають численні труднощі в роботі з даною категорією представників національних меншин. З'являються питання щодо визначення міграційної політики, яка є різною для моноетнічних країн Євросоюзу та країнами старої Європи. У зв'язку з цим постала проблема з контролем та регулюванням міграційних процесів.

Зростає небезпека міждержавних збройних конфліктів та їх неконтрольованого розвитку, частішою стає практика односторонніх, нелегітимних (з точки зору міжнародного права) дій, які серйозним чином підривають стабільність, при тому що існуючі механізми підтримки безпеки вочевидь не справляються з такими викликами, навіть на рівні правової оцінки та регулювання [1, с. 6].

Перед сучасними викликами та загрозами глобалізованого світу жодна держава не спроможна забезпечити власну безпеку виключно своїми зусиллями, не спираючись на допомогу з боку міжнародної спільноти та колективних структур безпеки. При цьому міру своєї участі у тих або інших міжнародних заходах у сфері міжнародної безпеки кожна країна визначає самостійно.

У вирішенні питань врегулювання конфліктів ОБСЄ використовує інститут місії, метою та основними завданнями яких визначено сприяння політичним процесам, спрямованим на попередження або врегулювання 19 конфліктів, а також забезпечення своєчасного інформування представників ОБСЄ про розвиток ситуації у певній державі або регіоні.

Організація Об'єднаних Націй та її органи відіграють важливу роль у запобіганні й усуненні міжнародних конфліктів і ситуацій, що можуть призвести до міжнародних непорозумінь або викликати міжнародний спір і продовження яких може загрожувати міжнародному миру і безпеці. Вирішення міжнародних спорів мирним шляхом здійснюється трьома головними органами ООН: Радою Безпеки, Генеральною Асамблеєю і Міжнародним судом.

Крім положень Статуту, органи ООН у своїй діяльності по запобіганню і вирішенню спорів керуються резолюціями Генеральної Асамблеї ООН, зокрема:

1) Декларацією про запобігання і усунення спорів і ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру і безпеці, і про роль ООН в цій галузі 1988 р.;

2) Декларацією про встановлення фактів Організацією Об'єднаних Націй в галузі підтримання міжнародного миру і безпеки 1991 р. тощо [2, с. 38].

Звернемося до питань регулювання міграційної політики у провідних державах Євросоюзу. Зрозуміло, що кожна з країн виробляє власну лінію імміграційної політики. У Франції, як відомо, закон про імміграцію був прийнятий ще в 2006 р., зокрема, тоді був запроваджений термін «вибіркова імміграція», що ускладнило процедуру легалізації нелегальних мігрантів. Франція також визнала, що вона є поліетнічною країною. Особливість її сусідки ФРН полягає у тому, що тут більш ефективною є соціальна інтеграція та краще налагоджений міжетнічний діалог. Причому головний наголос у демократичних ЗМІ робиться на культурній рівності різних етнічних груп [3, с. 134].

Наша держава, як і ЄС загалом, переживають наймасштабнішу міграційну кризу з часів другої світової війни. Небачена кількість вимушених переселенців з України заповонила країни Європи.

Ця небезпечна тенденція заслуговує на увагу як офіційного Києва, так і керівництва ЄС. Недавнє дослідження, проведене на базі платформи 4refugees.info, свідчить, що українці починають інтегруватись в суспільства чужих країн.

Станом на 10 липня 2022 року з 500 громадян України 285 осіб (57%) цікавляться питаннями легального перебування в новій країні, можливістю отримання соціальної допомоги тощо, а 215 осіб (43%) цікавляться наявністю мовних курсів, шкіл, дитячих садків і роботи. Для порівняння – на початку травня подібна пропорція була 385 осіб (77%) проти 315 (23%) [4].

Повернення українців додому має стати основним лейтмотивом спільної післявоєнної політики України та ЄС. На сьогодні ж

ситуація з міграцією є катастрофічною і без перебільшення несе в собі загрозу національній безпеці України. Відповідно до офіційної статистики, до початку вторгнення російської федерації в Україну мешкало 41 130 400 осіб (без урахування Криму, Севастополя та ОРДЛО). Працездатного населення всіх вікових категорій (раннього, основного і зрілого віку) – 25 285 000 громадян України (дані опубліковані Кабінетом Міністрів України у відповідності з електронним переписом 2020 року).

За різними статистичними даними близько 4,8 млн громадян України були працівниками бюджетної сфери. Станом на 1 січня 2022 року в Україні перебувало 10 841 117 пенсіонерів (Держкомстат) [4].

За оцінками експертів Світового Банку рівень безробіття в квітні 2020 року в Україні склав 9,1% по відношенню до кількості працездатного населення, що складало 2 300 935 осіб працездатного віку.

У відповідності до статистики Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) станом на 19 липня 2022 року з України виїхало 9 567 033 особи. Транскордонні переміщення, які можуть носити маятниковий характер, і не можуть вважатись підтвердженням стійкого повернення – 3 793 403 особи.

Виходячи з аналізу даних Міжнародної організації з міграції (МОМ), приблизна кількість громадян, які знаходились за межами України станом на 24 лютого 2022 року може бути не менше 2 млн осіб [4].

Публікуються різні дані щодо внутрішньо переміщених осіб, проте і УВКБ ООН, і МОМ демонструють цифри більше 7 млн осіб станом на початок червня 2022 року. Численність населення, яке знаходиться на тимчасово окупованих територіях (ТОТ), може сягати не менше 1,5 млн осіб. За даними Міністерства оборони України в країні мобілізовано понад 1 млн осіб [4].

Виходячи з вищенаведених даних, більше 20 млн громадян України з тих чи інших причин переїхали зі своїх місць постійного перебування або перебувають на тимчасово окупованих територіях. Більша частина з вимушено переміщених осіб, мобілізованих або мешканців ТОТ є працездатними гро-

мадянами, які втратили свою довоєнну роботу.

За різними аналітичними даними, у зв'язку з війною, роботу втратили від 5 млн до 15 млн працездатних громадян України. Розрахувати рівень безробіття під час гарячої фази війни практично неможливо але навіть при «найоптимістичнішому» сценарії це в декілька разів більше ніж в квітні 2020 року [4].

Вочевидь, кількість українців, що втратили роботу, впливає як на економіку країни загалом, так і на ділову активність зокрема. В умовах війни громадяни, як і бізнес, перебувають в шоковому стані. Відтік населення з постійних місць проживання і втрата постійної роботи суттєво впливає на споживання в середині країни і відповідно на обсяги виробництва товарів та послуг.

За даними Світового Банку скорочення приватного споживання до кінця поточного року прогнозується на рівні -50% від показників минулого року. Це явище, а також обмеження можливостей експорту продукції з України, негативно впливають на інвестиційний клімат. Рівень прямих іноземних інвестицій в Україну сьогодні складає 0%. Скорочуються податкові надходження до державного бюджету і одночасно збільшуються видатки щодо додаткових соціальних витрат. Наприклад, розмір виплат щодо тимчасово переміщених осіб сягає більше ніж 14 млрд грн. щомісяця. Спрогнозувати в умовах війни і міграційної кризи співвідношення податкових надходжень до ВВП на найближчий рік-два майже неможливо [4].

Саме тому міграційна криза створює низку викликів перед державою і вимагає впровадження ефективної антикризової економічної політики. Необхідно чітко визначитись з пріоритетами для стабілізації економічної ситуації і якщо не зупинки, то уповільнення міграційних процесів.

Основним пріоритетом економічної політики воєнного стану і щонайменше рік після війни має бути забезпечення першочергових потреб населення і створення умов для повернення людей додому. Це, окрім питання безпеки, забезпечення повсякден-

них потреб людей – житла, їжі, води, тепла, світла, палива тощо [4].

В сьогоднішніх умовах для вирішення першочергових проблем населення, держава має виконувати функцію основного драйвера економіки і маяка для бізнесу. На це є декілька причин. По-перше, основна міжнародна допомога з боку наших партнерів надається державі. Уряд має забезпечити оперативний розподіл і ефективне використання цієї допомоги для стабілізації економічних процесів і поліпшення ділового клімату. Це стосується впровадження виваженої тарифної політики, а також усунення регуляторних перешкод для доступу бізнесу до такої допомоги.

На жаль, в довоєнний час з використанням подібної допомоги були проблеми. Зокрема кошти, які виділяв, наприклад Європейський Інвестиційний Банк та інші організації-донори, не завжди ефективно опрацьовувались урядом і доходили до кінцевих адресатів. Усунення такої практики дозволить в короткі терміни поліпшити показники приватного споживання та покращити показники щодо обсягів виробництва товарів і послуг.

По-друге, уряд забезпечує розміщення державного замовлення. Збалансоване розміщення державного замовлення може покращити економічну ситуацію під час війни і має стати відправною точкою для відновлення економіки після припинення вогню. Важливим є активізація роботи структурних підрозділів Держрезерву. Протягом останніх двох років відповідне Агентство практично не виконувало своїх функцій. Станом на початок вторгнення російської федерації в Держрезерві фактично було відсутнє керівництво. Активізація роботи Держрезерву позитивно вплине на стабілізацію цін на товари першочергової необхідності та уповільнить інфляційні процеси [4].

По-третє, держава забезпечує переговорний процес з іншими країнами-партнерами про подальше економічне співробітництво. Відповідно держава має сигналізувати бізнесу щодо наявності нових торговельних можливостей, а також реагувати щодо тарифних бар'єрів для критичного імпорту. З урахуванням суттєвого обмеження екс-

портних можливостей та руйнування традиційних логістичних ланцюгів, такі сигнали мають важливе значення як для малого та середнього, так і для великого бізнесу.

Таким чином, враховуючи усе вищеведене, Україна, як країна-кандидат в члени ЄС, має наступні обов'язки у міграційній сфері:

1) консолідувати зусилля з іншими країнами-членами ЄС у галузі міграційної політики;

2) забезпечити захист прав громадян України (недопущення дискримінації, забезпечення соціального захисту тощо), які вимушено виїхали з країни на період війни, а також зосередитись на внутрішньо-економічних викликах. Це дозволить зменшити відтік громадян з України та створить фундамент для повернення наших людей в майбутньому;

3) аналіз сучасних міграційних процесів повинен включати системний моніторинг, розробку і застосування на національному, регіональному та міжнародному рівнях системи соціально-психологічних, інформаційних, адміністративних, організаційних, нормативно-правових, ринкових та суспільних механізмів з метою упорядкування процесів, обсягів, якісного складу та інтенсивності переміщення осіб з метою працевлаштування з однієї країни в іншу, а також усіх можливих наслідків, що виникають у зв'язку з цим переміщенням, їх перебуванням, інтегруванням та працевлаштуванням в іншій країні, для досягнення економічної рівноваги та соціальної справедливості на світовому ринку праці.

Література

1. Ермолаєв А.В., Кононенко К.А., Резнікова О.О., Парахонський Б.О., Яворська Г.М., Рукомеда Р.М., Литвиненко О.В., Паламарчук М.О., Горовенко В.К., Семененко В.О., Гончарук А.З., Соболев А.А. ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку. Аналітичне дослідження. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2013. 52 с.
2. Потехін О. Тодоров І. Глобалізація системи безпеки: навч. посіб. Донецьк.: ДНУ, 2011. 248 с.

3. Фісанов В. Мігрантська криза 2015 р. як стимул для оновлення політики безпеки ЄС. Трансформація міжнародної безпеки: сучасні виклики і загрози. Матеріали міжнародної наукової конференції. 22-23 березня 2018 р. Львів. С.133-137.

4. Стародубов О. Міграційна криза – масштаб, економічні наслідки і шляхи подолання. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/08/2/7361562/>.

Rozvadovsky V. I.

**MAIN PROBLEMS OF ENSURING
PEACE AND SECURITY IN THE
CONDITIONS OF THE MIGRATION
CRISIS**

In the last decade, the migration crisis in Europe has become the most relevant issue in European politics, affecting the curtailment of economic and social programs due to the spending of the finances of the member states of the European Union on programs to provide asylum to refugees. At the height of the European crisis, Sweden accepted a record number of refugees among other EU member states. Therefore, the study of this issue is relevant within the framework of ensuring peace and security in the conditions of the migration crisis. Because of the increase in the flow of migrants to the countries of the European Union, there are numerous difficulties in working with this category of representatives of national minorities. Questions arise regarding the definition of migration policy, which is different for the monoethnic countries of the European Union and the countries of old Eu-

rope. In this connection, a problem arose with the control and regulation of migration processes.

In the course of the study, the following results were established regarding the fact that Ukraine, as a candidate country for EU membership, has the following responsibilities in the field of migration:

1) to consolidate efforts with other EU member states in the field of migration policy;

2) ensure the protection of the rights of Ukrainian citizens (prevention of discrimination, provision of social protection, etc.) who were forced to leave the country during the war, as well as focus on domestic economic challenges. This will reduce the outflow of citizens from Ukraine and create a foundation for the return of our people in the future;

3) the analysis of modern migration processes should include systematic monitoring, development and application at the national, regional and international levels of a system of socio-psychological, informational, administrative, organizational, normative and legal, market and social mechanisms in order to regulate processes, volumes, qualitative composition and the intensity of movement of persons for the purpose of employment from one country to another, as well as all possible consequences arising in connection with this movement, their stay, integration and employment in another country, in order to achieve economic balance and social justice in the world labour market.

Key words: *international law, international public law, international humanitarian law, international migration law, EU migration law, the right to migrate to the EU, national migration law, national migration policy, the right to migration, international migration law under martial law.*